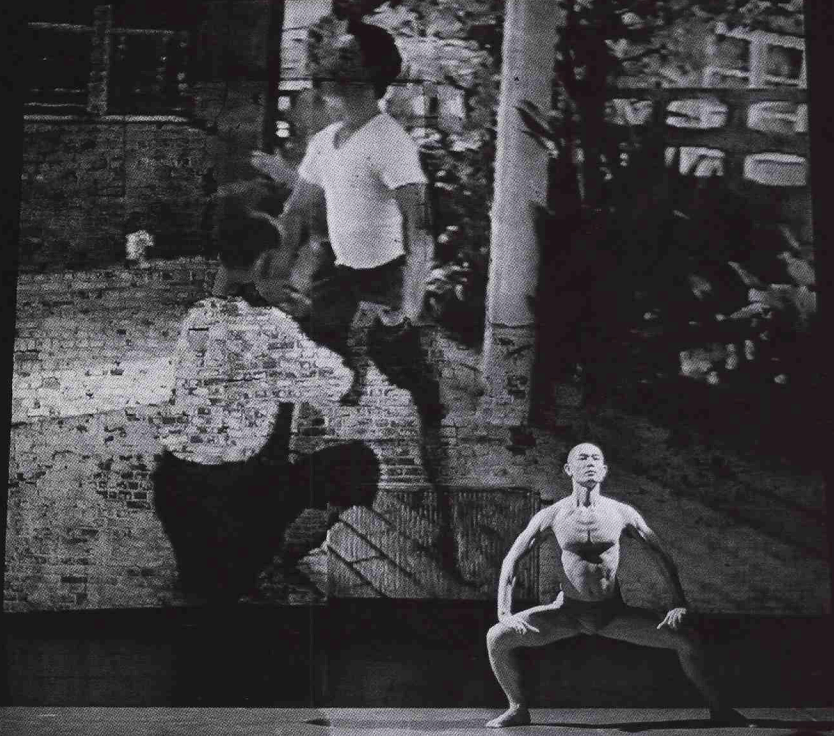

'Alışılmışın Dışında' Bir Festival

Eleştiri / Tanıtım

Pichet Klunchun / I am a demon

İDANS

Uluslararası Çağdaş Dans/Performans Festivali

Aylin Kalem / aylinkalem@gmail.com

İstanbul, çağdaş dans/performans sezonunu iDANS festivaliyle karşılıyor. Bimeras Kültür Vakfı'nın 20 Eylül-20 Ekim tarihlerinde düzenlediği bu festival 'solo' çalışmalarından oluşuyor.

İstanbul, çağdaş dans/performans sezonunu iDANS festivaliyle karşılıyor. Bimeras Kültür Vakfı'nın 20 Eylül-20 Ekim tarihlerinde düzenlediği bu festival 'solo' çalışmalarından oluşuyor. Çoğu gösterinin Garajistanbul'da yer alacağı festivale uluslararası çağdaş dans/performans alanına yön veren koreografılar katılıyor.

Bimeras hazırladığı zengin ve kaliteli programla, Avrupa'nın önde gelen çağdaş dans mekanlarının bir yıla yaydığı gösterileri İstanbul'da izleyicilere bir ayda sunuyor. iDANS'ta özellikle 90'lı yıllarda çağdaş 'solo' kavramına radikal bir biçimde yön veren koreografik çalışmaların yanı sıra 2000'li yılların siyasi meselelerinin belirlediği, coğrafi-kültürel-etnik öğelerin güçlü olduğu işleri izleyeceğiz. Uluslararası programda Jérôme Bel, Xavier Le Roy, Vera Mantero, Rui Horta,

Eszter Salamon, Julie Nioche, Julia Cima, Ivana Müller, Tadashi Endo, Pichet Klunchun, Tarek Halaby, Ibrahim Quraishi, Adva Zakai ve Mia Habib var. Türk koreograflardan ise Aydın Teker, Mustafa Kaplan, Filiz Sızanlı ve yıllardır Viyana'da yaşayan ve üreten Ziya Azazi programa katılıyor.

Festivalin Eylül programına iki farklı çalışmayla katılan koreograflardan Adva Zakai, Hollanda'da yaşayan İsrail asıllı bir sanatçı. *For a few seconds you maybe really were yourself ve When I laugh it looks like this* adlı kısa sololarda, farklı bağlamlarda insanın kendisini nasıl algıladığının fiziksel temsil biçimleri üzerine çalışıyor. Zakai, kişinin kimlik oluşturma sürecinde sürekli olarak kendisini, var olan düşünce - davranış biçimlerine ve dış gözlemlere adapte etmeye çalışmasının çağdaş toplumun en

belirgin özelliği olduğu varsayımından yola çıkıyor. Bireyin fiziksel ve zihinsel davranışlarını gizleme yöntemlerinden doğan ifade biçimlerini araştırarak bu deneyimin kendisiyle ilgili nasıl bir imge oluşturduğunu sergiliyor. Bu süreçte, dansçı sahnede farklı iki kutuptaki benlik ve kimlik çatışmasından doğan bir gerilim sunuyor.

Pichet Klunchun ise geleneksel bir dans formunu çağdaş koreografi tasarımına taşıma yöntemlerini araştırıyor. Tayland'ın geleneksel bir dans formu olan Khon'dan yola çıkarak *I am a demon* adlı bir solo çalışması sergiliyor. Bu çalışmada geleneksel içeriği koruyarak Khon'da var olan dört ana karakterden biri şeytanın portrelenmesinde klasik Tay hareket dağarcığının özünde yatan bilgeliği açığa vurmaya amaçlıyor.

Bir başka deyişle, koreografik tasarımına klasik dans dilini koruyarak çağdaş bir duyurluluk getirmeyi hedefliyor. *I am a demon*'da Klunchun, bir varlığın bütününde başka bir varlığı barındırmasını ve bu bileşimin farkındalığını çağdaş bir yaklaşımla sunuyor.

Türkiye'de çağdaş dansın öncüsü ismi Aydın Teker, *aKabi* adlı gösterisiyle festivalin açılış gecesinde yer alıyor. Her ne kadar solo bir çalışma olmasa da, Bimeras'ın Lizbon ve Berlin'deki festival kuruluşlarıyla ortak yapım olarak 2005'te gerçekleştirdiği ve iki yıldır Avrupa'nın önemli organizasyonlarında sergilenen *aKabi*, festivalin açılış gecesinde onurlandırılarak Türk izleyicilerle ilk kez buluşuyor. Detaylar üzerine yoğunlaşması ve minimal yaklaşımıyla tanınan koreograf, iki yıl süren prova süreciyle ortaya çıkan bir çalışmada izleyicileri 'garip' bir dünyaya sürüklüyor. Koreografik yaratım aşamasına bir sorun üretmek başlamayı tercih eden Teker, geri kalan zamanı ise bu soruna baş etme yollarını dansçılarıyla birlikte arayarak bir laboratuvar niteliğinde geçiriyor. *aKabi*'nin sorununa üzerinde durulması bile imkansız gibi duran ayakkabılar. Ortaya denge/denge-dışı, simetrik/asimetrik gibi kavramlar arasında gidip gelen, geçmiş ve gelecekteki imgelerle yüklü bir dünya çıkıyor. 'Dönüşüm' ve 'gerilim' hem dansçılar hem de izleyiciler için ortak bir deneyim oluşturuyor.

Julia Cima'nın *Visitations* adlı gösterisi adeta festival programının genel konseptini yansıtan bir çalışma. Birbirine eklenilen bir dizi solodan oluşan *Visitations* bir yandan 20. yüzyıl modern dansının tarihçesini sunarken bir yandan da çağdaş dansın bunlara ziyareti niteliğinde. Julia Cima, kendi dans eğitimi boyunca etkilendiği modern dansın yapı taşlarını

oluşturan koreografların hareket dağarcığından bir derleme sunuyor. Aralarında Valeska Gert, Isadora Duncan, Vaslav Nijinsky, Tatsumi Hijikata, Merce Cunningham, Maurice Béjart, Dominique Bagouet gibi koreografların damgalarını bulacağımız bu çalışmada aynı zamanda da Cima'nın bugünün bakışıyla bu tarihi yorumlamasını izliyoruz. Özellikle modern dans ve sanat araştırması yapan kişilerin ilgiyle izleyeceği bir gösteri *Visitations*. Biz mi tarihi oluşturuyoruz yoksa tarih mi bizi, sorusunu yeniden gündeme getiren Cima, farklı dans teknikleri arasında yaptığı kıvrak geçişlerle de dikkat çekiyor.

ABD'de yaşayan Pakistan asıllı dansçı, koreograf, kavramsal sanatçı ve yazar Ibrahim Quraishi, Compagnie Faim de Siecle (NY/Paris)'ın sanat yönetmeni. Şimdiye dek yaptığı çalışmalarla pek çok ödül almış bir sanatçı. PAJ (Performing Arts Journal)'da yer alan bir eleştiride kendisinin Wilson dışında hiçbir tiyatro yönetmenininki-buna Brook, Kantor, Grotowski, Stein, Mnouchkine ve Barba da dahil yaratamadığı, kıtalararası geçerliliğini koruyan bir stili olduğundan bahsediliyor. Amsterdam'da yürüttüğü bir çalışmada Şirin Neşat, Tanya Reinhart, Pamela Z, Raimund Hoghe, Jan Fabre ve Rimini Protokoll gibi sanatçı ve gruplarla bir proje geliştirmiş. *iDANS*'ta dünya prömiyeri yapılacak *Afraid of I* erkekliğin kodları üzerine bir çalışma. Şiddet içeren meslekten üniformalı erkeklerin var olabilmeleri için ihtiyaç duydukları şiddet unsurunun ortadan kalkma ihtimalinde erkeklik kodlarından geriye ne kalıyor? Bu bağlamda *Afraid of I*, kovboyluğun son kalıntılarına dair bir solo.

Eylül'ün son gününde ise çağdaş koreografi tasarımına radikal bir sapma getiren Jérôme Bel'in

Shirtology adlı parçası var. Bel, 1994'te yaptığı *Nom donné par l'auteur* adlı ilk çalışmasıyla kabul gören koreografi kriterlerini sarstı. Sahnede aralarında organik bir bağ kurmayı başardığı sözlük, futbol topu, saç kurutma makinesi, el feneri, tuzluk, elektrikli süpürge gibi çeşitli nesnelere üzerinden oluşturdu koreografisini. Böylece sahne kompozisyonunu dans ve hareket dağarcığı üzerinden değil, fiziksel nesnelere zaman-mekan örgüsünde birbirleriyle olan ilişkisiyle oluşturdu. *iDANS*'ta sergilenecek *Shirtology*'de de Bel'in yine, eğitimi olan danstan bilinçli olarak uzaklaşma fikri yatıyor. Sahne üzerinde tek bir kişinin kat kat T-shirt'leri bedeninden çıkarması üzerine oluşturdu dramaturjik bir yapıyı var. Çeşitli dil ve işaretler içeren göstergelerden oluşan T-shirt'ler bireyin üzerine giydiği kodların bir metaforu niteliğinde. Roland Barthes ve Ferdinand Saussure'ün önermelerinden yola çıkılarak oluşturulmuş bir solo.

iDANS'ta gösterilerin yanı sıra iki günlük "Çağdaş Dans'ta Solo" başlıklı uluslararası bir akademik konferans da düzenleniyor. 6-7 Ekim'deki bu konferansa Ramsay Burt, Adrian Heathfield gibi ünlü dans yazarları ve akademisyenler katılıyor. İngiltere, Portekiz, Almanya, Türkiye ve ABD'den katılan konuşmacılar solo kavramını sosyolojik, felsefi, tarihsel açılarından inceleyen sunumlar gerçekleştirecek.

Festival kapsamında üç konser de yer alıyor: Filistinli ud virtüözleri Trio Joubran, Lübnan'ın en önemli çağdaş müzik bestecilerinden Zad Moultaqa ve yine Lübnan'dan deneysel doğaçlama müziğin tanınmış isimleri Christine Sehnaoui, Sharif Sehnaoui ve Mazen Kerbaj festivale konuk oluyorlar.

iDANS'ın Ekim programı ve detaylı bilgi için: www.idans.org

iDANS'ta gösterilerin yanı sıra iki günlük "Çağdaş Dans'ta Solo" başlıklı uluslararası bir akademik konferans da düzenleniyor. 6-7 Ekim'deki bu konferansa Ramsay Burt, Adrian Heathfield gibi ünlü dans yazarları ve akademisyenler katılıyor.

aKabi

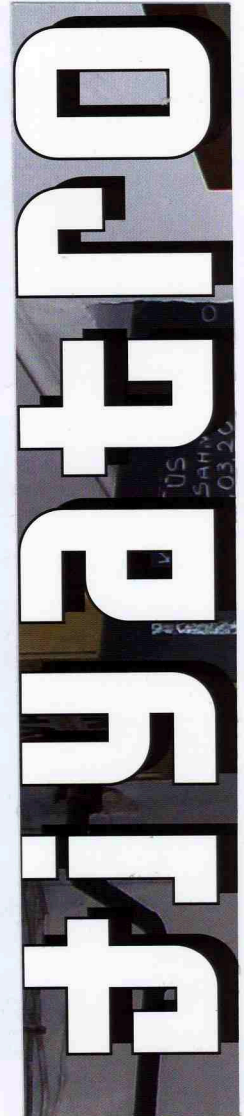
Sonunda Türkiye'de Sahneleniyor...

Türkiye'deki çağdaş dansın öncüsü ismi Aydın Teker'in *aKabi* adlı uluslararası ortak yapımı 2005 yılından beri Avrupa'nın çeşitli festivallerinde sergileniyor, Türkiye'den bir çağdaş dans örneği olarak ilgiyle kabul görüyor. Türk seyircisi ise nihayet iki yıl gecikmeli olarak bu çalışmayı izleme fırsatını 23 ve

24 Eylül'de yakalayacak. *aKabi* Bimeras Kültür Vakfı'nın düzenlediği *iDANS* çağdaş dans 'solo' festivalinin açılış gösterisi olarak programda yer alıyor.

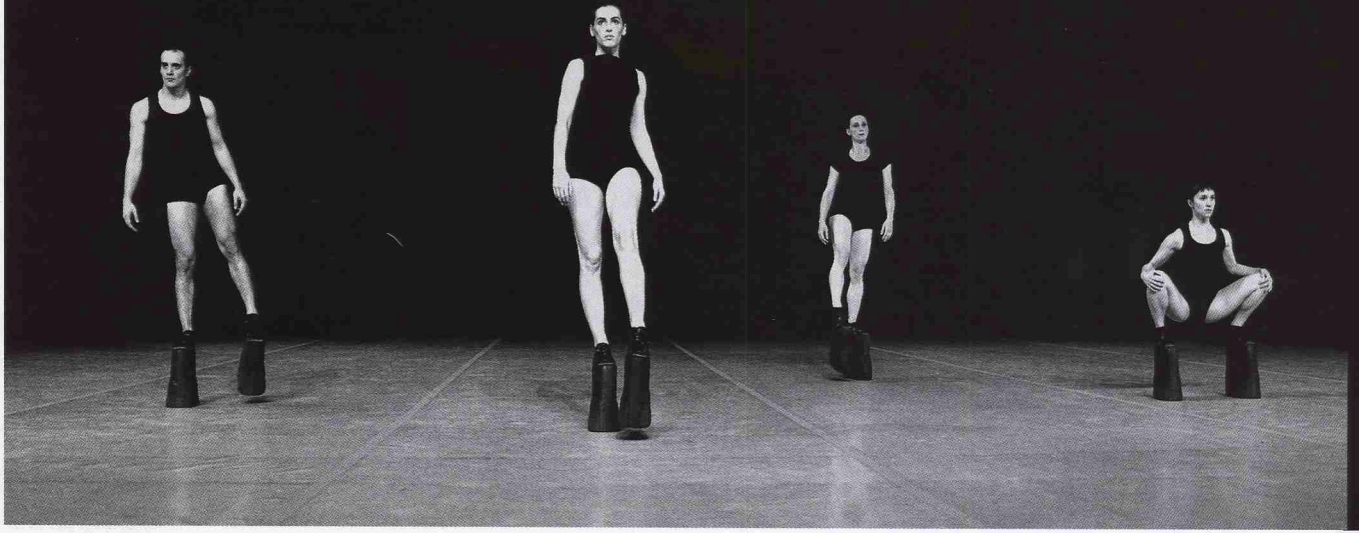
aKabi'nin yapımı Bimeras (İstanbul), Alkantara (Lizbon) ve Spielzeiteuropa | Berliner Festspiele (Berlin) işbirliğiyle

gerçekleştirildi. Provalar yaklaşık iki yıl sürdü. Aydın Teker dansçılarıyla bir tür laboratuvar niteliğinde bir çalışma süreci yaşadı. Teker, öncelikle üretim sürecine ortaya bir sorun koyarak başladı ve bundan sonra da birlikte bu sorunla başa çıkma yöntemleri geliştirdiler. *aKabi*'nin temelini bu sorun oluşturuyor: Yüksek ve

tiyatro

A Y L I K T İ Y A T R O D E R G İ S İ

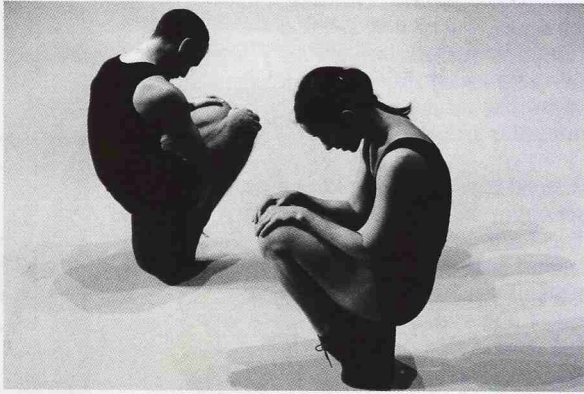

alışılmıştan dışında şekillenmiş platformda ayakkabılar. Değil hareket etmek, üzerinde durabilmenin bile güç olduğu bu ayakkabılar dansçıları oldukça zorlamış; bu ayakkabılar protez niteliğinde eklemişler, dansçıların kasları bu ağır

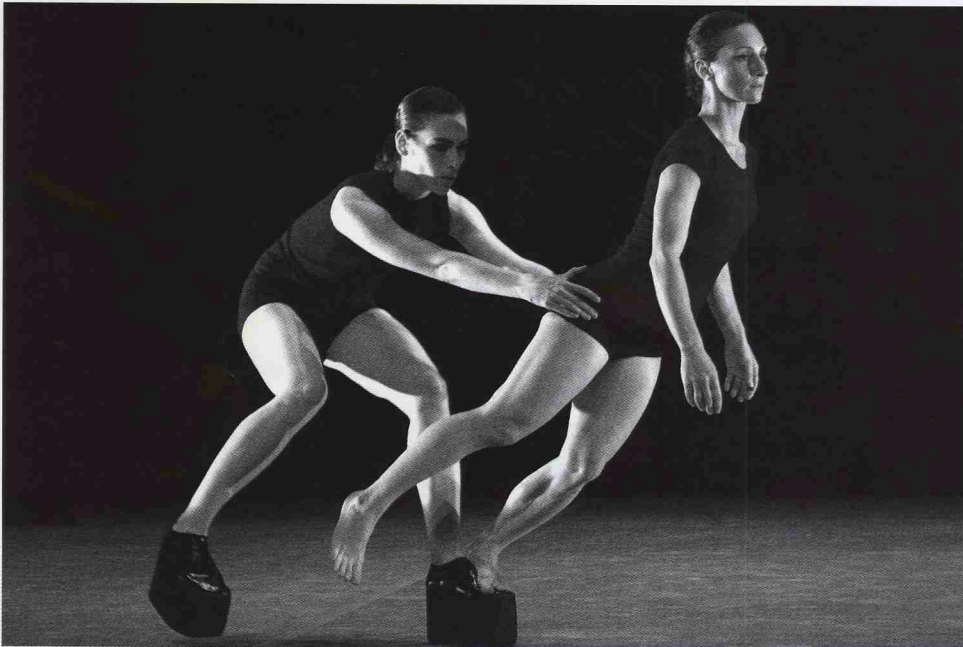
uzuvlarla biçim değiştirmiş, bedenlerinin algısı değişmiş, fiziksel ve duygusal olarak çöküş yaşamış ve ortaya oldukça 'garip', 'yabancı' hareket tekniği olan yaratıklar çıkmış.

İstanbul'da 2005 kışında prova aşamasında ve daha sonra 2006 Temmuz'unda Fransa'da Montpellier Dans Festivali'nde izlediğim bu çalışma, seyretmeye başladığımdan itibaren zihnimde pek çok imgenin harekete geçmesine neden oldu. Kendimi tarih boyunca insanın yeryüzünde kendine bir hayat oluşturması, fiziksel koşullara ayak uydurarak gelişmesi, bunun içinde varlığını sürdürebilmesi, sürekli bir dönüşüm süreci yaşayarak çabalamaktan vaz geçmemesi gibi

pek çok çağrışım bombardımanı içinde buldum: Oyun, bu hikayeyi anlattığı için değil, aksine soyut bir minimalizm içinde herkes için başka anlamlar doğuracak imge zenginliği sayesinde benim de belleğimden bunlar çıktığı için.

...Ya da sanki insanların yaşadığı dünya bir şekilde yok olmuş, yeryüzü fiziksel koşullarını değiştirmiş ve bu garip ayakkabıların eklemiş olduğu bedenlerden farklı yaratıklar ortaya çıkmış. Ama sanki bu yaratıklar kendi çevre koşullarına ve kendi bedenlerine henüz yabancılar, bu yeni fizikselliklerine uyum sağlamaya çalışıyorlar, evrim geçiriyorlar. Dolayısıyla, yeni doğmuş bir tayın veya bir ceylanın ürkek tavırlarına benzeyen bir hareket kalitesi sergileniyor. Sürekli olarak denge aramaktan kaynaklanan bir 'gerilim' var. *Bedenler sınırlarda dolaşiyor.*

Günümüzdeki teknolojik gelişmelerle 'post-insan' kavramının sorgulandığı şu dönemde, Aydın Teker'in teknolojik olmayan ama yine de bu düşüncenin güçlü bir şekilde hissedildiği bu çalışmasında, mitolojik yaratıklardan Galapagos Adası'ndaki evrim harikalarına ve 'mutant'lara uzanan, bedeninin yeryüzüyle olan fiziksel ilişkisinin hikayesini bulmak mümkün; ve başka pek çok hikayeyi de. Size kalmış...